
ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նախագահ Սերժ Սարգսյանը շնորհավորել է Ռադիկ Մարտիրոսյանին՝ ծննդյան 80-ամյակի առթիվ	3
ՀՀ ԳԱԱ նախագահություն – Ականավոր գիտնականը, գիտության տաղանդավոր կազմակերպիչը (ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանի 80-ամյակի առթիվ).....	4
Մեծարում	8
ՀՀ ԳԱԱ-ում կայացան ԳԱԱ կառավարման մարմինների ընտրությունները. ՀՀ ԳԱԱ նախագահի պաշտոնում վերընտրվեց ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը.12	

ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ, ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐ

I

Ալբերտ Խառատյան – Զմյուռնիայի տերունի թեմի առաջնորդները	14
Հրաչյա Բալոյան – Ականավոր հայագետը (Հրաչյա Աճառյանի ծննդյան 140-ամյակի առթիվ)	32

Վ. ԲԲՅՈՒՍՈՎԻ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊՈՆԶԻԱՆ»
ԺՈՂՈՎԱԾՈՒԻ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅԱՆ 100-ԱՄՅԱԿԻ ԱՌԹԻՎ

Անուշավան Զաքարյան – Վ. Բրյուսովի դասախոսությունները հայ պոեզիայի մասին (ռուս.)	48
---	----

II

Տիգրան Սարգսյան – Սպիրիդոն Մելիքյանի դերը հայ երաժշտական մշակույթում ...	74
Մանուկ Ֆելեքյան – Բառակազմական պատճառաբանվածության ուղղվածությունը և տեսակները ժամանակակից հայերենի բաղադրյալ բառերում	81
Գայյա Դավիդովա – Ասորական և հայկական հարաանեկան ծիսակարգերի համեմատական բնութագիրը (XIX դ. վերջ – XX դ. սկիզբ)	90
Վահրամ Լալայան – Ապաշխարության խորհրդաբանությունը Գր. Նարեկացու «Մատենանոցի տեղեկության» երկի մեջ՝ ըստ պատրիարք Հակոբ Նալբանդյանի	104
Վազգեն Համբարձումյան – Օտունի «Հայերեն-լատիներեն բառացանկը»	123
Արսեն Հարությունյան, Հարություն Խուրանյան – Բուդապեշտի Ս. Աստվածածին աղոթարան-եկեղեցու թանգարանային սպասքի մակագրությունները	137
Աշոտ Մանուչարյան – Վանքերի առք ու վաճառքի դեպքեր Հայաստանում XIII դարում	152
Արսեն Բորոխյան – Կիրիլոս ամրոց-բնակավայրի մի տեսակ Առաջավոր Ասիայի լեռնային շրջաններում և Հայկական լեռնաշխարհում	166
Կարեն Թոխարյան – Հայաստանի ժայռապատկերների բովանդակությունը	180

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄՆԵՐ

Արարատ Հակոբյան – Ի. Թումանովի հուշերը Կարսի անկման մասին (ռուս.) 199
Ռուբեն Սահակյան – Գեներալ Թ. Նազարբեկյանի դերը 1915 թ. Դիլմանի ճակատամարտում (ըստ արխիվային նյութերի) (ռուս.) 209

ԳՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Արամ Սաֆարյան – Նիկոլայ Հովհաննիսյան. Քրդերի մասնակցությունը հայերի ցեղասպանությանը: Քրդական գործոնը Արևմտյան Հայաստանի հարցի լուծման հայկական հայեցակարգում (ռուս.) 230
Աելիտա Դուլխանյան – Վարդան Դերիկյան. Հայ գիրքը աշխարհի խաչմերուկներում. Վենետիկից Հռոմ (16-րդ դար), մասն Ա: Հայ գիրքը աշխարհի խաչմերուկներում. Լվովից Ամստերդամ (17-րդ դար), մասն Բ 234
Վերժինե Սվազյան – Սոնա Հարությունյան. Հայոց ցեղասպանության թեման իտալական գրականության մեջ 240
Մազդալինա Զատիկյան – Սերգեյ Վարդանյան. Արյունոտված սերմերը (ռուս.) 244
Աննա Ասատրյան – Լիլիթ Արտեմյան. XX դարի նոր կոմպոզիցիոն տեխնոլոգիաներով գրված հայկական դաշնամուրային երաժշտության կատարողական խնդիրները 248

ՄԵՐ ԵՐԱԽՏԱՎՈՐՆԵՐԸ

Գարեգին Թումանյան, Ռուբեն Վարդանյան – Հայ հնագիտության մեծ երախտավորը (Գևորգ Տիրացյանի ծննդյան 90-ամյակի առթիվ) 252

ՄԵՐ ՀՈՒՐԵԼՅԱՐՆԵՐԸ

Արա Խզմալյան – Թատրոնի պատմաբանն ու գեղագետը (ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Հենրիկ Հովհաննիսյանի ծննդյան 80-ամյակի առթիվ) 256
Զավեն Հարությունյան – Հետադարձ հայացք (ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Սեդա Գասպարյանը 70 տարեկան է) 263
Աննա Ասատրյան – Վաստակաշատ արվեստաբանն ու գիտության հմուտ կազմակերպիչը (ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Արարատ Աղասյանի ծննդյան 60-ամյակի առթիվ) 267
Աշոտ Մելքոնյան, Հովիկ Գրիգորյան, Վահագն Հակոբյան – Էդիկ Գարեգինի Մինասյանի ծննդյան 60-ամյակի առթիվ 279

ԳԻՏԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔ

Միջազգային գիտաժողով՝ «Արշալույս քրիստոնեության հայոց» 282
Հերիքնազ Որսկանյան – Գիտական նստաշրջան՝ նվիրված Խաչատուր Էրզրումեցու ծննդյան 350-ամյակին 283
Համո Սուքիասյան – ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի երիտասարդ գիտաշխատողների XXXVII գիտական նստաշրջանը՝ նվիրված ՀՀ անկախության 25-ամյակին 287
 Գիտաժողով՝ «Հայոց նորագույն պետականության քառորդ դարը» 290

ՀՐԱՏՈՒ

Յոսիկ Վարդանի Հարությունյան	291
Ջոն Գրեյվին	294

СОДЕРЖАНИЕ

Президент Серж Саргсян поздравил Радика Мартиросяна в связи с 80-летием со дня рождения.....	3
Президиум НАН РА – Выдающийся ученый, талантливый организатор науки (к 80-летию академика Радика Мартиросяна).....	4
Чествование.....	8
В НАН РА состоялись выборы органов правления НАН: на пост президента НАН РА переизбран академик Радик Мартиросян	12

СТАТЬИ, СООБЩЕНИЯ

I

Альберт Харатян – Главы Смирнинской епархии тэруни	14
Рачья Балоян – Выдающийся арменовед (к 140-летию со дня рождения Рачья Ачаряна).....	32

К 100-ЛЕТИЮ ИЗДАНИЯ СБОРНИКА
В. БРЮСОВА «ПОЭЗИЯ АРМЕНИИ»

Анушаван Закарян – Лекции В. Брюсова об армянской поэзии (на русском яз.).....	48
---	----

II

Тигран Саркисян – Роль Спиридона Меликяна в армянской музыкальной культуре...74	
Манук Фелекян – Направление и виды словообразовательной мотивации в составных словах современного армянского языка	81
Галя Давидова – Сравнительная характеристика ритуала ассирийской и армянской свадьбы (конец XIX – начало XX вв.)	90
Ваграм Лалаян – Мистика покаяния в «Книге скорбных песнопений» Гр. Нарекаци, в комментариях патриарха Акоба Наляна	104
Вазген Амбарцумян – «Армяно-латинский глоссарий» Отуна	123
Арсен Арутюнян, Арутюн Худанян – Надписи на предметах музейной утвари в церкви-молельне св. Богородицы в Будапеште	137
Ашот Манучарян – Случаи купли и продажи монастырей в Армении в XIII веке.....	152
Арсен Бобохян – Кирху: разновидность крепости - поселения в горных регионах Передней Азии и Армянском нагорье	166
Карен Тохатян – Содержание наскальных изображений Армении	180

ПУБЛИКАЦИИ

Արարատ Առաքյան – Воспоминания И. Туманова о падении Карса (на русском яз.).....	199
Րուբեն Տառաքյան – Роль генерала Т. Назарбеяна в битве под Дильманом 1915 года (по архивным материалам) (на русском яз.)	209

ՐԵՇԵՆԶԻԻ

Արամ Տառաքյան – Николай Оганесян. Участие курдов в Геноциде армян. Курдский фактор в армянской доктрине решения проблемы Западной Армении (на русском яз.).....	230
Ալլիտա Դոլուխանյան – Вардан Деврикийн. Армянское книгоиздательство на перекрестках мира. От Венеции до Рима (XVI век). Первая часть. Армянское книгоиздательство на перекрестках мира. От Львова до Амстердама (XVII век). Вторая часть.....	234
Վերջինե Տառաքյան – Сона Арутюнян. Тема Геноцида армян в итальянской литературе.....	240
Մաղալինա Զատիկյան – Сергей Варданян. Окровавленные семена (на русском яз.).....	244
Աննա Ասատրյան – Лилит Артемян. Исполнительские проблемы армянской фортепианной музыки XX века, сочиненной в новых композиционных технологиях.....	248

ՈՒՄԱՆ ԶԱՏԼՈՒՅԱԿՆԵ ԴԵՅՏԵԼԻ

Գարեգին Կումանյան, Րուբեն Վարդանյան – Заслуженный деятель армянской археологии (к 90-летию со дня рождения Геворга Тирацяна)	252
---	-----

ՈՒՄԱՆ ԵՍԻԼՅԱՐԻ

Արա Իժմալյան – Историк театра и искусствовед (к 80-летию со дня рождения члена-корреспондента НАН РА Генрика Иоаннисяна)	256
Զաքեն Արուտյունյան – Ретроспективный взгляд (члену-корреспонденту НАН РА Седе Гаспарян 70 лет).....	263
Աննա Ասատրյան – Заслуженный искусствовед и умелый организатор науки (к 60-летию со дня рождения члена-корреспондента НАН РА Арарата Агасяна).....	267
Ափոտ Մելկոնյան, Օվիկ Գրիգորյան, Վաղն Առաքյան – К 60-летию со дня рождения Эдика Гарегиновича Минасяна.....	279

ՈՒՄՆԱԿԱՆ ԿԻՅՈՒՆ

Международная конференция «На заре армянского христианства»	282
Երիկնազ Վորսկանյան – Научная сессия, посвященная 350-летию со дня рождения Хачатура Эрэзумецի	283
Ամո Տուկիասյան – XXXVII научная сессия молодых ученых Института истории НАН РА, посвященная 25-летию независимости РА	287
Научная конференция «Четверть века новейшей армянской государственности».....	290

ԽՐՈՆԻԿԱ

Յուրիկ Վարդանովիչ Արուտյունյան	291
Դժոն Գրեքսին	294

CONTENTS

President Serzh Sargsyan Congratulated Radik Martirosyan on the 80th Birth Anniversary....3	
Presidium of NAS RA – The Prominent Scientist, Talented Organizer of Science (on academician Radik Martirosyan’s 80th anniversary).....4	
Celebration.....8	
The Elections of Government Bodies of NAS Took Place in NAS RA: the Post of the President of NAS RA was Re-elected by Academician Radik Martirosyan.....12	

ARTICLES, REPORTS

I

Albert Kharatyan – Heads of Teruni Diocese of Smyrna 14	
Hrachya Baloyan – The Eminent Armenologist (on the 140th birth anniversary of Hrachya Acharyan).....32	

To the 100th Anniversary of Publication of
V. Bryusov’s Collection “The Poetry of Armenia”

Anushavan Zakaryan – V. Bryusov’s Lectures on Armenian Poetry (in Russian).....48	
--	--

II

Tigran Sargsyan – Spiridon Melikyan’s Role in the Armenian Musical Culture.....74	
Manuk Felekyan – The Direction and Types of Derivational Motivation in Modern Armenian Compound Words.....81	
Galya Davidova – Comparative Characteristics of Assyrian and Armenian Wedding Rites (the late 19th – early 20th centuries).....90	
Vahram Lalayan – Mysticism of Confession in the “Book of Lamentation” of Gr. Narekatsi in Hakob Patriarch Nalian’s Commentaries.....104	
Vazgen Hambardzumyan – “The Armenian-Latin Glossary” of Autun 123	
Arsen Harutyunyan, Harutyun Khudanyan –The Inscriptions of the Museum Utensils of St. Astvatsatsin Church in Budapest.....137	
Ashot Manucharyan – Cases of Selling and Buying of Monasteries in Armenia in the 13th Century 152	
Arsen Bobokhyan – Kirhu: a Type of Fortress-Settlement in Mountainous Regions of the Near East and the Armenian Highland.....166	
Karen Tokhatyan – The Content of Rock Carvings of Armenia 180	

PUBLICATIONS

Ararat Hakobyan – I.Tumanov’s Memoirs on Kars Fall (in Russian) 199	
Ruben Sahakyan – The Role of General T. Nazarbekyan in the Battle of Dilman in 1915 (according to archival materials) (in Russian).....209	

BOOK REVIEWS

Aram Safaryan – Nicolay Hovhannisyan. The Kurds Participation in the Armenian Genocide The Kurd Factor in the Armenian Doctrine of Solving the Problem of Western Armenia (in Russian).....	230
Aelita Dolukhanyan – Vardan Devrikyan. Armenian Book Publishing at the Crossroads of the World – from Venice to Rome, XVI Century, Part I. Armenian Book Publishing at the Crossroads of the World – from Lviv to Amsterdam, XVII Century, Part 2....	234
Verzhine Svazlyan – Sona Harutyunyan. The Theme of the Armenian Genocide in Italian Literature.....	240
Magdalena Zatikyan – Sergey Vardanyan. The Blood-Stained Seeds (in Russian)	244
Anna Asatryan – Lilit Artemyan. Performing Problems of the XX Century Armenian Piano Music Written in New Compositional Technologies.....	248

OUR HONOURED SCHOLARS

Garegin Tumanyan, Ruben Vardanyan – Deserved Figure of Armenian Archaeology (on Gevorg Tiratsyan’s 90th birth anniversary).....	252
---	-----

OUR JUBILEES

Ara Khzmalyan – Historian of Theatre and Art Critic (on corresponding member of NAS RA Henrik Hovhannisyan’s 80th birth anniversary).....	256
Zaven Harutyunyan – Retrospective Look (corresponding member of NAS RA Seda Gasparyan is 70 years old)	263
Anna Asatryan – Celebrated Art Historian and Skilful Organizer of Science (on corresponding member of NAS RA Ararat Aghasyan’s 60th birth anniversary).....	267
Ashot Melkonyan, Hovik Grigoryan, Vahagn Hakobyan – On Edik G. Minasyan’s 60th Birth Anniversary.....	279

SCIENTIFIC LIFE

International Conference “At the Dawn of Armenian Christianity”	282
Heriknaz Vorskanyan – Scientific Session on Khachatur Erzurumetsi’s 350th Birth Anniversary.....	283
Hamo Sukiasyan – The 37th Scientific Session of Young Scholars of the Institute of History of NAS RA on the 25th Anniversary of Independence of RA.....	287
Scientific Conference “A Quarter of a Century of the Newest Armenian Statehood”	290

NEWS

Yurik V. Harutyunyan	291
John Greppin	294

Խմբագրության հասցեն՝ 375019, Երևան-19, Մարշալ Բաղրամյան պող. 24-գ, հեռ. 581872

Адрес редакции: 375019, Ереван-19, пр. Маршала Баграмяна, 24 г, тел. 581872

Address: 24G Marshal Baghramian av., 375019, Yerevan, Armenia, tel. 581872

E-MAIL: patmhandes@rambler.ru, patmhandes@yahoo.com

Հրատ. պատվեր № 713

Ստորագրված է տպագրության 02.08.2016 թ.:

Տպագրական 19 մամուլ: Թուղթ № 1, 70x100:

ՀՀ ԳԱԱ տպարան, 375019, Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պող. 24:

Изд. заказ № 713

Подписано к печати 02.08.2016 г.

Печ. 19 л. Бумага № 1, 70x100.

Типография НАН РА, 375019, Ереван, пр. Маршала Баграмяна, 24.